

Mehrdad Darvishpour

**""Invandrarflickor' som fyrdubbelt förtryckta?
En intersektionell analys av generationskonflikter bland
'invandrarfamiljer' i Sverige"**

ur

Bortom stereotyperna? Invandrare och integration i Danmark och Sverige
(2006)

Serie: Centrum för Danmarksstudier nr 12, ISSN: 1651-775X

Upplaga för elektronisk publicering för forsknings-, utbildnings- och biblioteksverksamhet och ej för kommersiella ändamål.

Publicerad med tillstånd från Makadam förlag.

Tryckt utgåva finns i bokhandeln:

ISBN 978-91-7061-026-4

Makadam förlag, Göteborg & Stockholm

www.makadambok.se

Edition to be published electronically for research, educational and library needs and not for commercial purposes.

Published by permission from Makadam Publishers.

A printed version is available through book stores:

ISBN 978-91-7061-026-4

Makadam Publishers, Göteborg & Stockholm, Sweden

www.makadambok.se

Denna Creative Common-licens betyder att du som använder verket måste erkänna ovanstående som upphovs personer; att spridning av texten är tillåten, men endast i icke-kommersiella sammanhang; att verket inte får bearbetas.

»INVANDRARFLICKOR« SOM FYRDUBBELT FÖRTRYCKTA?

EN INTERSEKTIONELL ANALYS
AV GENERATIONSKONFLIKTER BLAND
»INVANDRARFAMILJER« I SVERIGE

Mehrdad Darvishpour

Den vetenskapliga forskningen kring maktfördelning och konflikter mellan föräldrar och ungdomar med annan etnisk bakgrund i Sverige är relativt begränsad. Under de senaste åren har dock »invandrarflickors« situation som »perfekta offer« uppmärksamrats allt mer. Det finns en del studier som har fokuserat på kulturella särdrag för att förklara konflikter inom »invandrarfamiljen«.¹ Man har däremot sällan fokuserat på maktspelet inom familjen. Forskning kring »invandrarfamiljer« är komplicerad. Situationen skiljer sig mycket mellan invandrare från olika länder och kulturer och med olika social bakgrund.

Begreppet »invandrare« är också problematiskt och det är inte alltid klart vad som menas med det. Ordet används i vardagsspråket för att beteckna alla personer med icke-svenskt ursprung. I själva verket associeras begreppet »invandrare« med marginalisering och lågstatus. Att vara invandrare är i en mening att vara icke-svensk, i en djupare mening är det att vara ingen. När ordet »invandrare« förekommer i denna text hänför det sig till dem som bor stadigvarande i Sverige med annan etnisk härkomst än den svenska.

1. Se t.ex. Unni Wikan, *En fråga om heder*, Stockholm 2004; Astrid Schlytter, *Rätten att själv få välja. Arrangerade äktenskap, kön och socialt arbete*, Lund 2004.

En bild av »invandrarflickors« utsatta situation

Många ungdomar i familjer med utländsk bakgrund kan uppleva att de lever med två olika kulturer som inte överensstämmer.² Detta kulturmöte kan i sin tur leda till att många invandrarungdomar – framför allt flickor – tvingas leva ett dubbelliv. Även många pojkar med invandrarbakgrund kan känna sig pressade av föräldrarnas krav som kan avvika från samhällets förväntningar. Upplevelser av den sociala exkluderingen och diskrimineringen kan också försvåra ungdomarnas situation. Unga invandrare med ett pressat dubbelliv, där vissa normer gäller inom familjen och andra exempelvis i skolan, har en svår och komplicerad situation i samhället. Konflikter mellan föräldrar och ungdomar – framför allt flickor – kan fördjupa detta dubbelliv och försvåra ungdomarnas integration. Härvid kan lojalitetskonflikter uppstå, det vill säga att ungdomarna tvingas välja mellan familjen och samhället. Den sociala exkludering och diskriminering som många unga invandrare upplever kan leda till att somliga ungdomar väljer att ställa sig utanför både samhällets och familjens normer. Utanförskapet kan på så sätt intensifieras vilket skapar ytterligare marginalisering.³ Samhällets stämpling och stigmatisering av unga invandrare kan leda till att de får en negativ bild av sig själva och/eller av samhället och därmed kan känslan av marginalisering förstärkas.

I detta sammanhang kan flickornas villkor vara betydligt sämre än pojkarnas. Aktuella undersökningar tyder på att väsentligt fler unga flickor än man tidigare trott är utsatta för så kallat hedersrelaterat våld och hot. Länsstyrelsernas undersökning av det »hedersrelaterade våldet« i landet ger en skakande bild av många invandrarflickors utsatta situation. Undersökningen tyder på att drygt 1500 invandrarflickor under 2001–2003 har varit utsatta för »hedersrelaterat våld«. Bara i Stockholm, Göteborg och Östergötland lever över 650 unga flickor i den svåra situationen att de är hotade eller misshandlade av sina familjer.⁴ Mörkertalet antas vara högt.

2. Se t.ex. Nihad Bunar, *Ungdom, flyktingskap, identitet*, Växjö 1998; Maria Borgström, *Att vara mitt emellan. Hur spanskamerikanska ungdomar i Sverige kan uppfatta villkoren för sin sociokulturella identitetsutveckling*, Stockholm 1998; *Ungdom, kulturmöten, identitet*, red. Nader Ahmadi, Stockholm 1998.

3. Masoud Kamali, *Varken familjen eller samhället*, Stockholm 1999.

4. *Nationell rapport från länsstyrelserna om skyddat boende mm för flickor och unga kvinnor som riskerar att utsättas för hedersrelaterat våld*, Länsstyrelserna i Stockholm, Västra Götaland och Östergötland, Stockholm 2004. Undersökningen fick dock kritik. Exempelvis var enkät-

Dessutom kan denna typ av våld innebära större faror för flickor som vill söka kontakt med myndigheter och organisationer. Dessvärre tas många gånger inte dessa unga flickors utsagor på allvar. Under 2001 var det 103 stycken flickor under 18 år som tog kontakt med socialtjänsten och bara 4 procent av dem fick hjälp med skyddat boende. I många fall anser socialtjänsten inte att flickans ord räcker för en polisanmälan. Många flickor avbryter därför kontakten med myndigheterna, vilket kan leda till isolering och maktlöshet.⁵ Det är heller inte ovanligt att myndigheterna bemöter invandrarflickor utifrån sin missriktade tolerans och »respekt« för kulturella särdrag⁶, och/eller rädsla för att kallas för »rasister« av invandrarföräldrar. Allt detta kan hindra flickorna från att få hjälp. Myndigheterna bortförklarar en faktisk misshandelsituation med hänvisning till familjens starka patriarkala kultur.⁷ Flickan får därför inte adekvat hjälp att komma ur denna situation. Än värre är det för flickor och kvinnor som vågar utmana den patriarkala hederskulturen. De kan frukta att möta samma öde som Fadime Sahindal.

Men flickornas utsatthet inom många invandrarfamiljer är mycket mer omfattande och komplicerad och utgörs inte enbart av det så kallade hedersrelaterade våldet.⁸ Min undersökning av iranska familjer i Sverige tyder på stora förändringar i maktstrukturen inom invandrarfamiljerna, vilket ofta leder till intensifierade konflikter. Kvinnor och unga flickor har dessutom en mer positiv attityd till det nya landet än många av männen. Undersökningen visar också att iranska män – jämfört med iranska kvinnor – tenderar att vara strängare gällande flickornas sexualliv.⁹

Generationskonflikter och kulturella skillnader mellan yngre och äldre invandrare kan ibland vara mer omfattande än kulturskillnader mel-

frågorna inte konsekventa genom hela undersökningen och därmed kan det bli svårt att tolka resultatet och dra några generella slutsatser. Länsstyrelsernas fokus ligger alltså på olika aspekter. Medan vissa lägger tyngdpunkten på ojämlikheten i könsrelationer betonar andra bostadssegregationen och situationen på arbetsmarknaden. En djupintervjuundersökning kan därför vara mycket relevant för att öka förståelsen för hederskulturens betydelse för unga flickors och pojkars situation.

5. Ibid.

6. Paulina de los Reyes, *Patriarkala enklaver eller ingenmansland? Våld, hot och kontroll mot unga kvinnor i Sverige*, Norrköping 2003.

7. Ibid.

8. Ibid.

9. Mehrdad Darvishpour, *Invandrankvinnor som bryter mönstret. Hur maktförskjutningen inom iranska familjer i Sverige påverkar relationen*, Malmö 2004.

lan en yngre generation invandrare och den etniska majoritetens kultur. En undersökning av Charles Westin om ungdomar med olika ursprung visar att ålder och kön har mycket stor betydelse som förklaring till identitetsuppfattning, välbefinnande och vilja att integreras.¹⁰ Även Aleksandra Ålunds undersökning om »multikultiungdom« tyder på en rad spänningsförhållanden mellan individen och den etniska gruppen, som är betydligt intensivare bland ungdomar. Därför är identifikationen med den egna etniska tillhörigheten ingen självklarhet.¹¹ Även en studie om iranska familjer i Frankrike tyder på att i många iranska familjer tenderar männen att leva i gårdagen, kvinnorna i nuet och barnen i framtiden.¹²

Trycket från familjemedlemmarnas olika upplevelser i Sverige leder till att familjen mister sin enhet. Därför är det inte längre meningsfullt att studera familjen, utan man bör se hur familjens enskilda medlemmar hanterar sin nya situation utifrån sina olika upplevelser.

Frågan är emellertid om ett dubbelliv mellan två kulturer hotar unga invandrades integration och leder till en dubbel marginalisering eller om det överbryggar konflikter och skapar en ny identitet som påverkar bilden av ett mångkulturellt Sverige. Det är intressant att studera hur synen på könsroller påverkar kraven och förväntningarna även på pojkar och vilken betydelse det har för generationskonflikter mellan invandrade ungdomar och deras föräldrar. Vilket stöd upplever de att de får från samhällets sida vid konflikter med föräldrarna? Min ambition är att utifrån tidigare empiriska undersökningar se vilka teoretiska resonemang som bäst kan förklara både de partikulära och universella aspekterna av konflikter mellan unga flickor och deras föräldrar inom invandrarfamiljer.

Några teoretiska ansatser om orsaker till »invandrarflickors« utsatta situation

Mordet på Fadime Sahindal har illustrerat hur invandrarflickor kan utgöra en av de mest utsatta grupperna i samhället och att deras situation

10. Charles Westin, »Young people of migrant origin in Sweden«, *IMR*, nr 4, 2003, s. 987–1010.

11. Aleksandra Ålund, *Multikultiungdom. Kön, etnicitet, identitet*, Lund 1997.

12. Vida Nassehi-Behnam, »Iranian immigrants in France«, *Iranian Refugees and Exiles Since Khomeini*, red. Asghar Fahti, Costa Mesa, CA 1991, s. 102–118.

behöver studeras djupgående. Å andra sidan tycks allt fler forskare reducera problematiken till en kulturkonflikt mellan skilda normer.

Unni Wikan menar att mordet på Fadime kan förstås utifrån den kulturella kontext som hennes familj befinner sig i. Wikan avvisar idén om att hederskultur skulle kunna reduceras till ett strukturellt eller globalt kvinnoförtryck.¹³ Hederskultur som fenomen är mest förekommande i länderna runt Medelhavet och kan inte, som ofta hävdas, sägas vara typiskt för islam. Heder upprätthålls främst genom att män kontrollerar sina kvinnliga släktingars sexualitet och ser till att de är kyska. Med andra ord handlar det om männens kollektiva rättigheter till kontroll över kvinnors sexualitet. Det är viktigt att hålla hedern fläckfri eftersom en familjemedlems heder påverkar hela släkten. Även mäns sexualitet kontrolleras, men det är ändå kvinnor som kopplas till skammen och det är deras kyskhet som måste bevaras. Att bryta mot hedersnormer och -regler leder ofta till att kvinnan förlorar sitt sociala anseende. Detta kan förklara varför många kvinnor väljer att underkasta sig männens vilja om hedersnormer. Brott mot dessa kan i extrema fall leda till mord då hedern blivit så allvarligt skadad att den inte kan återupprättas på något annat sätt. Hedersmord är ofta planerade och genomförs ibland av flera gärningsmän, och det kan drabba både kvinnor och män. Det kan därför ses som ett »rationellt« och genomtänkt val i syfte att återupprätta hedern. Wikan menar att hederslogiken innebär att det är kvinnans kyskhet som måste bevaras; männen blir mördade om de vanhedrat en kvinna, vilket saknar motsvarighet i samtida svensk kultur.¹⁴

På så sätt förklaras de mer intensifierade konflikterna inom många invandrarfamiljer ofta med deras kulturella bakgrunder. »Hederskultur« kan således tolkas som en deterministisk struktur som »indoktrinerar« individerna i detta system. Men begreppet »hedersrelaterat våld« är problematiskt och det är inte alltid klart vad som menas. Man kan inte bortse från att »heder« är ett komplext begrepp som kan ha olika innebörd för olika individer. Dessutom förekommer kontrollen av den kvinnliga sexualiteten inte enbart i form av hederskulturer, utan det är ett fenomen som existerar i de flesta länder men tar sig olika uttryck. Jag menar att det kan

13. Wikan, s. 9–22, 80.

14. Ibid.

vara problematiskt att enkelt avgöra vilken sorts kontroll över kvinnors sexualitet som kan relateras till hederskultur, och vilken som kan placeras inom männens allmänna kontroll över kvinnors sexualitet. Detta synsätt riskerar att ge en enhetlig bild av »invandrarfamiljer« som i själva verket är ett resultat av den etniska majoritetens sociala konstruktion.

Man kan inte bortse från att kultur är ett »kollektivt medvetande« (gemensamma kunskaper, erfarenheter och värderingar) som människor skapar genom att på olika sätt kommunicera med varandra. Men förutom den gemensamma kulturen finns också en sorts individuella värderingar samt grupper med subkultur och motkultur. Allt fler forskare har börjat överge föreställningen om kultur som en sammanhängande, enhetlig och homogen helhet som kan användas för att definiera etniska skillnader.¹⁵ Denna föreställning har sina rötter i den kulturessentialistiska traditionen som betraktar kultur som ett statiskt fenomen, format av individens etniska bakgrund. Enligt detta synsätt har alla människor som kommer från ett visst land eller en viss etnisk grupp gemensamma värderingar. Idag betonar man alltmer kultur som ett fält av dynamisk social handling som samtidigt är både kontextbundet och globalt. Den ökade graden av global migration samt den kulturella globaliseringen av många etniska grupper har lett till en separation mellan kultur och dess geografiska ursprung. Detta trots att kulturens sociala sammanhang ibland är lokalt. Dessutom är kultur inget oföränderligt fenomen utan ett ständigt växelspel mellan olika individer eller grupper. Kontakter med den nya världen, nya upplevelser och kunskaper, nya normer och värderingar och så vidare påverkar tänkesätt och attityder. Detta innebär inte att det sociala och kulturella arvet inte påverkar attityden – och denna påverkan kan i många fall leda till ett kulturmöte med nya värderingar. Men problemet med teorin om kulturella särdrag som förklaring till »hedersvåld« är att den baseras på en statisk kulturuppfattning och att den ger en deterministisk bild av människors föreställningar. Den bortser från att individen reflekterar kring nya situationer och kan ändra eller bryta mot gamla normer, speciellt om man inte har någon nytta av dessa.

Man kan inte förneka att vissa speciella kulturella mönster kan påverka relationen mellan unga och föräldrar inom många invandrarfamiljer.

15. Se t.ex. Ulf Hannerz, *Över gränser*, Stockholm 1983.

Problemet med den förklaringsmodell som utgår från kulturella särdrag är att den bortser ifrån en mängd sociologiska och även individuella faktorer – såsom familjens socioekonomiska bakgrund och uppväxtmiljö, föräldrarnas respektive ungdomarnas position i det nya landet, vistelse-tiden, sociala nätverk och interaktion med omgivningen – vilka kan påverka konflikter och konflikthantering mellan unga invandrare och deras föräldrar.

Till skillnad från det ovannämnda perspektivet förklarar vissa forskare det »hedersrelaterade våldet« mot invandrarflickor enbart utifrån ett generellt könsperspektiv. Maud Eduards betonar exempelvis att när hedersrelaterat våld benämns som ett särskilt våld som är annorlunda än annat våld mot kvinnor, bäddar man för idén om att dagens samhälle i Sverige kan uppfattas som jämställt.¹⁶ Om vi istället ser det som en gradskillnad blir det svårare att konstruera »den andre« som patriarkal och »oss« som jämställda. Och Åsa Eldén anser att »hedersrelaterat våld« bör inkluderas i »mäns våld mot kvinnor«.¹⁷ Hon menar att i realiteten har »mäns våld mot kvinnor« avsett vita, heterosexuella kvinnor med svensk bakgrund. »De andra« kvinnorna har däremot sorterats in i kategorin »särskilt kvinnovåld«. Istället tolkar hon hedersvåldet som en del av ett strukturellt förtryck mot kvinnor där mäns våld mot kvinnor är ett av de sätt som det tar sig uttryck. Eldén menar vidare att mäns våldshandlingar mot kvinnor (oavsett mannens ursprungsland) måste förstås i sin kontext. Detta gäller även våld som inte är hedersrelaterat.¹⁸ Eldén menar att under senare år, då våld mellan invandrade makar kommit i fokus, är migration, segregation och socialt utanförskap faktorer som anses leda till konsekvenser för hela familjen inklusive kvinnan. Denna förklaring bortser ifrån den generella underordning som kvinnor har gentemot män, påpekar Eldén. Detta våld förstås också med en skillnadslogik där »icke-svenskt« våld och dess orsaker förklaras av exempelvis migrationen. Genom att förlägga våldet utanför »vår kultur« blir kontrasten större och »vår kultur« anses ännu mer jämställd. Denna kontrastering gör att »he-

16. Maud Eduards, »September 11 and male violence«, *NIKK-magasin*, nr 3, 2002, s. 25–28.

17. Åsa Eldén, *Heder på liv och död. Våldsamma berättelser om rykten, oskuld och heder*, Uppsala 2003.

18. *Ibid.*, s. 60ff.

dersmord« blir en konsekvens av »deras kultur« och inte en del av »vår kultur«. ¹⁹

Men frågan är om ett sådant perspektiv inte reducerar problematiken till ett universellt fenomen och därigenom bortser från de hårda omständigheter som »hederskultur« kan innebära för kvinnor. Ett sådant synsätt kan leda till att man bortser från att många invandrarflickor har större svårigheter och betydligt sämre position än svenska kvinnor och flickor, vilket kan vara ett resultat av en hårdare patriarkal miljö inom en del invandrarfamiljer. Man kan inte förneka att »hedersvåld« är en specifik form av våld mot kvinnor som legitimeras av vissa kulturella mönster – en kollektiv handling där män bestraffar kvinnor som vågar frigöra sig och bestämma över sin sexualitet och sin kropp. Det är en kollektiv handling i den bemärkelsen att andra män stödjer maken, brodern eller fadern som använder våld i syfte att köpa tillbaka sin heder. Det är ett traditionellt kulturellt arv från ett förmodernt samhälle som lyckats överleva även inom det moderna Sverige.

Det finns även andra forskare som i sin kritik mot den kulturellt betingade förklaringsmodellen betonar vikten av den normalt sämre socioekonomiska bakgrunden inom invandrarfamiljer och dess betydelse för konflikter mellan ungdomar och deras föräldrar. ²⁰ Andra undersökningar visar också att män med låg inkomst har mindre möjligheter att uppfylla sina plikter som familjeöverhuvud än män från medelklassen. Därför blir de inte accepterade av sina fruar som familjeöverhuvuden. När ett sådant erkännande saknas använder män i sin tur våld för att kontrollera sina fruar. ²¹ Kvinnomisshandel är med andra ord delvis en klassfråga, och är därför vanligare bland invandrare som har sämre socioekonomiska villkor. ²² Vissa forskare menar att maktlöshet och marginalisering ökar risken för att män använder våld. Anledningen till att mäns våld mot kvinnor är vanligare bland lägre klasser är att de saknar andra

19. Ibid., s. 82ff.

20. Masoud Kamali, »Media, experter och rasismen«, *Debatten om hedersmord – Feminism eller rasism*, red. Stieg Larsson & Cecilia Englund, Stockholm 2004, s. 21–33.

21. *Physical Violence in American Families*, red. Murray A. Straus & Richard J. Gelles, New Brunswick, NJ 1990.

22. Berit Andersson & Magnus Lundberg, *Våld mot invandrar kvinnor. Kvinnors berättelser och socialtjänstens strategier*, Lund 2000.

maktmedel för att behålla sin dominanta position över kvinnor.²³ Man menar att frustrationen över att leva i underklassmiljö – med begränsade möjligheter och socioekonomiska svårigheter – samt föreställningen om maskulinitet som makt gör att vissa män i underklassen använder mer våld. En undersökning om våld mot invandrankvinnor visar att män använder våld för att kompensera sina misslyckanden i det offentliga livet genom att utöva det på det enda återstående handlingsfältet, nämligen inom familjen. Författarna menar vidare att våldet på så sätt i vissa fall kan relateras till konfliktsituationen snarare än ses som en systematisk maktutövning.²⁴ Våldet kan ofta trappas upp när män riskerar att mista sin familj, vilket även min undersökning bekräftar.²⁵

Masoud Kamali hävdar också att socialtjänsten alltid ställer sig på barnens sida, vilket leder till hjälplöshet hos föräldrarna. Han menar att detta är en bidragande orsak till varför konflikten bör hållas inom familjen, då konflikten ofta stegras när skola och socialtjänst blandas in, vilket i sin tur kan utmytna i våld.²⁶ Kamalis slutsats skiljer sig dock från andra forskningsresultat, som snarare visar att de unga flickorna har svårigheter att bli trodda och att sedan få adekvat hjälp av socialtjänsten eller andra myndigheter.²⁷

Att invandrare har svårare att komma in på arbetsmarknaden på grund av bl.a. diskriminering är ett faktum som alltfler integrationsutredningar bekräftar.²⁸ Att många invandrare upplever att de behandlas som andra klassens medborgare, som inte får något jobb och bara blir godkända som hyresgäster i ghettoliknande områden, skapar problem även inom familjen. Jag menar att diskriminering förstärker patriarkatet, och att människor kan bli mer förtryckande när de själva utsätts för förtryck. Jag betonar också att integration och bättre socioekonomiska villkor underlättar omständigheterna för en mer demokratisk och jämställd

23. Se även Thomas Johansson, *Det första könet? Mansforskning som reflexivt projekt*, Lund 2000; Robert William Connell, *Masculinities*, Berkeley 1995.

24. Andersson & Lundberg.

25. Darvishpour.

26. Kamali, »Media, experter och rasismen«, s. 29.

27. Se t.ex. *Rätten till sitt eget liv. Behovet av skyddat boende för flickor i patriarkala familjer*, Rapport från Länsstyrelsen Stockholm 2002:13, Stockholm 2003.

28. Masoud Kamali, *Sverige inifrån: Röster om etnisk diskriminering*, Rapport från utredningen om makt, integration och strukturell diskriminering, SOU 2005:69.

relation inom invandrarfamiljer, vilket även min tidigare undersökning bekräftar.²⁹ Problemet är att klassperspektivet likaväl som det kulturella perspektivet saknar en genusdimension i analyser av konflikter mellan ungdomar och föräldrar inom invandrarfamiljer. Ett sådant synsätt kan leda till att man bortser från att många invandrarkvinnor och invandrarflickor har större svårigheter och betydligt sämre position än många män och unga pojkar, vilket kan vara ett resultat av en hårdare genusordning inom en del invandrarfamiljer. Jag menar även att en integrationspolicy som är blind för jämställdhet och saknar genusperspektiv inte är särskilt gynnsam för invandrarflickor och -kvinor. Det är framför allt dessa gruppers maktresurser som bör förstärkas för att motverka deras utsatta situation.

Jag hävdar att det finns möjlighet att utifrån en tredje ståndpunkt studera de universella och partikulära aspekterna av konflikter mellan unga invandrare – framför allt flickor – och deras föräldrar. Frågan är om ett intersektionellt perspektiv,³⁰ som synliggör hur relationer av överordning och underordning artikuleras i skilda historiska och rumsliga sammanhang och belyser hur olika maktordningar samverkar med varandra, kan ge bättre förutsättningar för att studera generations- och genuskonflikter mellan ungdomar och föräldrar inom invandrarfamiljer.

En intersektionell analys av generationskonflikter inom »invandrarfamiljer« i Sverige

Bilden av invandrarkvinnor och invandrarflickor som passiva offer för sin kultur och sin omgivning försvårar förståelsen av deras maktresurser och möjligheter till maktutövning. Denna stereotyp är speciellt vanlig när det gäller muslimska kvinnors familjeliv i Sverige. I takt med att rasismen och etnocentrismen utvecklats i väst har attityden till muslimer blivit mer negativ, särskilt under de senaste decennierna. Den »muslimska kvinnan«

29. Darvishpour.

30. För en djupare diskussion om begreppet se Paulina de los Reyes & Diana Mulinari, *Intersektionalitet*, Malmö 2004. Enligt min uppfattning är intersektionalitet ett antirasistiskt feministiskt perspektiv som studerar människors handlingar framför allt utifrån ett maktperspektiv. Se även Diana Mulinari, »Teorier för en antirasistisk feminism – dialoger«, *Mer än bara kvinnor och män. Feministiska perspektiv på genus*, red. Diana Mulinari, Kerstin Sandell & Eva Schömer, Lund 2003.

har beskrivits som undergiven, förtryckt och på efterkälken.³¹ I det västerländska perspektivet har majoritetssamhället till uppgift att »befria« de förtryckta muslimska kvinnorna.

För det första är denna syn etnocentrisk och förenklad. Allt fler forskare påpekar att den universella bilden av »tredje världens kvinna« och framför allt av den »muslimska kvinnan« har konstruerats genom att man betonat könsskillnaderna och könssegregationen i tredje världen och jämfört den med Väst, där kvinnan förmodas vara sekulär, frigjord och ha kontroll över sitt eget liv. Ett sådant synsätt kan bidra till ytterligare marginalisering av kvinnor från tredje världen. Man glömmer bort att även svenska och andra västerländska kvinnor fortfarande är förtryckta på olika sätt. Alla kvinnor som kommer från tredje världen eller från islamiska länder är dessutom inte passiva och okunniga.³² Detta synsätt leder också till en schablonartad bild av invandarmän som enbart förtryckande. Aylin Akpınar visar i sin undersökning att i turkiska familjer i Sverige har kvinnor och män sina egna maktcentra.³³ Även Kirsten Lauritsen argumenterar på samma sätt i sin studie av iranska flyktingfamiljer i Norge och varnar för att en ensidig uppfattning om iranska mäns makt över kvinnor och barn kan leda till att man underskattar kvinnan som aktör.³⁴

För det andra innebär detta synsätt att man glömmer bort att invandrarkvinnor och invandarmän från samma land inte utgör någon homogen grupp. Deras synsätt på könsrelationen hör samman med deras klasstillhörighet, kulturella bakgrund, utbildning och ställning i samhället. Inom en del invandrarfamiljer – liksom inom en del svenska familjer – finns bättre förutsättningar för en jämställd relation än i andra. Detta kan vara en av de viktigaste anledningarna till att vissa invandrarfamiljer kan klara familjekriser och konflikter på ett konstruktivt sätt och leva lyckligt.³⁵

31. Se t.ex. Chandra Talpade Mohanty, *Feminism Without Borders. Decolonising Theory, Practicing Solidarity*, Durham & London 2003; Ania Loomba, *Colonialism/Postcolonialism*, London 1998, s. 26.

32. Mohanty; Loomba.

33. Aylin Akpınar, *Male's Honour and Female's Shame: Gender and Ethnic Identity Construction among Turkish Divorcees in the Migration Context*, Uppsala 1998.

34. Kirsten Lauritsen, *Ekteskapet som arena for endring*, Trondheim 1996, s. 30.

35. Darvishpour.

För det tredje leder denna stereotyp om invandrarkvinnor och invandrarflickor som förtryckta, passiva, okunniga och isolerade, till att man oftast fokuserar på deras »problem« och sällan på deras möjligheter och handlingsförmåga. I motsats till dessa bilder av invandrarkvinnor och flickor vill jag betona att invandring till Sverige – särskilt från samhällen med starka patriarkala drag – lett till en dramatisk ökning av maktresurserna hos många invandrarkvinnor och -ungdomar. Detta har i sin tur lett till intensifierade intressemotsättningar å ena sidan mellan många invandrade män och kvinnor, å andra sidan mellan föräldrar och barn, vilket lett till allt fler öppna konflikter inom invandrarfamiljer. På så sätt kan den höga skilsmässofrekvensen och andelen familjekonflikter bland många invandrargrupper vara ett resultat av att kvinnorna och den unga generationen i det nya landet fått möjligheten att ifrågasätta männens och faderns överordning.³⁶

Det verkar alltså finnas en klyfta i Sverige mellan de forskare som har inriktat sig på kvinnsituationen bland invandrarfamiljer och de forskare som ifrågasätter eurocentristiska och rasistiska diskurser i etniska relationer genom att problematisera det kulturessentialistiska perspektivet. Enligt min mening är det ofattbart hur man kan problematisera den ojämna fördelningen av maktresurser i etniska relationer medan man kan ignorera – eller till och med legitimera – den i könsrelationer och vice versa. Jag menar snarare att man kan – och bör – kombinera de två aspekterna, vilket ger en bättre utgångspunkt för en analys av de samhällsproblem som berör genus och etniska relationer. Jag anser dessutom att ett universellt perspektiv även kan vara värdefullt för en analys av specifika frågor såsom konflikter mellan föräldrar och ungdomar med utländsk bakgrund i Sverige. Jag avvisar synen på etnicitet som kulturbetingat fenomen.

I samhällsvetenskapliga studier har man hittat cirka 300 olika definitioner av kultur, vilket tyder på att begreppet är problematiskt och i stor utsträckning bygger på konstruktioner.³⁷ Men etniska relationer utgör – i likhet med klass- och könsrelationer – en del av den samhällsstratifiering som bygger på en hierarkisk maktrelation och som existerar som faktiska förhållanden i dagens samhälle. Jag anser därför att ett intersektionalis-

36. Ibid.

37. Thomas Hylland Eriksen, *Ethnicity and Nationalism: Anthropological Perspectives*, London 1993. Svensk utgåva: *Etnicitet och nationalism*, Nora 1998.

tiskt perspektiv som utgår från ett mångdimensionellt synsätt och kombinerar olika dimensioner, som klass, kön, etnicitet, generation etc., ger en god utgångspunkt för en analys av maktrelationer och konflikter kring frågor som rör generations- och genuskonflikter inom etniska minoriteter i Sverige. Detta innebär att man måste uppmärksamma de olika former av maktrelationer som samverkar och ibland kolliderar med varandra. Därför blir en analys av konflikter mellan ungdomar och föräldrar inom »invandrarfamiljer« som inte tar hänsyn till dessa maktasymmetrier och deras inverkan på varandra inte effektiv. Som Nina Lykke betonar betyder detta dock inte att alla ovannämnda dimensioner alltid har lika stor betydelse för analysen av ett specifikt fenomen. Istället handlar det om att välja ut adekvata kategorier och motivera dessa i förhållande till analysens kontext.³⁸ För en analys av relationer mellan ungdomar och deras föräldrar inom invandrarfamiljer är enligt min uppfattning etnicitetens samverkan med generationer och genus en av de maktasymmetrier som är strategiskt viktig att hålla fast vid. Därmed blir begrepp som »förhandling«, »makt« och »konflikt« centrala.

Med makt menas möjlighet att påverka och åstadkomma ett avsett resultat. Makt baseras ibland på negativa sanktioner. I detta sammanhang brukar tystnad ofta tolkas som ett tecken på passivitet och vanmakt. Men den sammankopplingen är inte nödvändig. Makt kan också ses som en ömsesidig bytesrelation. Utbyte och samarbete kan ge två parter makt över varandra. En konflikt kan aktualiseras om samarbetsstrategin inte längre tillfredsställer en av parterna. Grunden för en maktrelation är någon typ av beroendesituation: ju mer beroende man är, desto mindre makt har man – och ju fler alternativ man kan skaffa sig, desto mindre beroende är man.

Frågan är under vilka omständigheter intressekonflikter och missnöje kan leda till öppna konflikter. Exempelvis döljer många kvinnor och unga flickor sin underordning, därför att de fruktar konsekvensen av en konfrontation med den nakna makten. Under sådana omständigheter har den svaga parten en rationell anledning att reagera mot inskränkningen av sina rättigheter endast om det finns rimliga möjligheter att

38. Nina Lykke, »Intersektionalitet – ett användbart begrepp för genusforskningen«, *Kvinnovetenskaplig tidskrift*, nr 1, 2003, s. 47–56.

förändra maktrelationen. I annat fall är det rationellt att acceptera situationen. Därför betonar Walter Korpi att frånvaron av protester och öppna konflikter inte säger hela sanningen om huruvida man är nöjd eller missnöjd. Maktrelationen stabiliseras och permanentas så länge de maktlösa sänker sin anspråksnivå och accepterar det rådande förhållandet. Endast när man är missnöjd och har makt kan man ändra situationen.³⁹ Man kan hävda att man är lycklig inom en familj och tillfredsställd om maktstrukturen är sådan som man önskar sig. Problemet rörande vem som har mest makt och det avgörande inflytandet uppkommer främst när familjemedlemmar har olika åsikter. Ju oftare familjemedlemmar har olika uppfattningar och alla försöker handla utifrån sin åsikt, desto oftare förekommer öppna konflikter. Familjerelationens stabilitet beror i stor utsträckning på hur denna situation klaras upp.

Enligt aktuell familjeforskning kan familjen ses som en organisation som består av individer med delvis skilda mål och intressen.⁴⁰ Familjens vardag består av ett stort antal förhandlingar, beslut och avgöranden som rör makarna och barnen. Liksom besluten i större samhälleliga sammanhang kan dessa familjers många beslut fattas under enighet eller under varierande grad av konflikt. Sammanfattningsvis kan man säga att i analyser av konflikter inom familjen måste man fokusera på maktfördelningen inom enskilda familjer, istället för att analysera enbart de strukturella maktresurserna mellan makarna eller mellan föräldrar och ungdomar. Utifrån detta perspektiv kan vi förstå varför patriarkala relationer i vissa familjer kan vara stabila, medan de i andra är grunden för familjens instabilitet. På samma sätt kan också förklaras varför kvinnors och unga flickors ökade maktresurser höjer sannolikheten för familjekonflikter i vissa familjer, medan de i andra kan vara grunden för en jämställd och stabil relation.

Generellt sett pågår en generationskonflikt mellan ungdomar och föräldrar oavsett etnisk bakgrund. Generationskonflikter inom familjer är delvis ett resultat av ungdomars frigörelseprocess från sina föräldrar. Ungdomar med invandrarbakgrund är ofta mer motiverade än svenska jämnåriga att frigöra sig och har dessutom bättre förutsättningar än sina

39. Walter Korpi, »Maktens isberg under ytan«, *Maktbegreppet*, red. Olof Petersson, Stockholm 1987, s. 83–117, här s. 85f.

40. Darvishpour.

föräldrar att påskynda integrationsprocessen medan många invandrarföräldrar är skeptiska till att deras barn »försvenskas«, vilket i sin tur kan leda till konflikter inom familjen. Den sorts konflikter som ofta uppstår i familjer med barn i vissa åldrar kan alltså intensifieras mellan föräldrar och ungdomar inom många invandrarfamiljer, där föräldrarna förmedlar mer traditionella och strängare normer än vad majoritetssamhällets moderna regler och normer gör. Jag anser att ungdomarnas utsatta situation inom invandrarfamiljer bland annat är ett resultat av konfrontationen mellan moderna och traditionella kulturer. Det är alltså inte fråga om ett kulturmöte mellan svenskar och invandrare som många påstår, utan ett kulturmöte mellan moderna och traditionella kulturer, mellan jämställda och patriarkala värderingar.⁴¹

Att studera invandrarfamiljernas socioekonomiska bakgrund, deras kulturella värderingar, nuvarande status och maktresurser i samhället och inom familjen, deras upplevelser av invandringen efter vistelse i Sverige, familjemedlemmarnas skilda intressen och samspelet mellan dem – allt detta kan ge en betydligt mer levande och verklig bild av de intensifierade konflikterna mellan moderna och traditionella värderingar inom många invandrargrupper än de som framstår genom att enbart kulturella normer i deras ursprungsland belyses.

En studie i Danmark⁴² lyfter fram just de brytningar mellan tradition och modernitet som sker hos många unga kvinnor i diaspora. Den stora frågan är hur upplevelsen av diskriminering i det nya landet, globaliseringen samt en samverkan mellan olika dimensioner kan påverka brytningsprocessen. Här behövs ny komparativ forskning för att både teoretiskt och empiriskt utveckla tidigare forskningsresultat.

41. Vi bör ifrågasätta den kollektiva tillägnelse som leder till en dikotomi av relationen mellan »etniskt« och »svenskt« som verkar motsvara relationen mellan traditionellt och modernt. Detta synsätt bortser från skilda förutsättningar hos olika grupper och underskattar att etnicitet inte är något homogent fenomen. Familjelivet i storstäder, i motsats till på landet, präglas t.ex. mer av en individualistisk syn. Därför är en individualistisk livsstil generellt sett vanligare i storstäder än på landet. Klasstillhörigheten har också stor betydelse för synen på familjen. Studier pekar på att familjer i lägre klasser tenderar att ha en sammanhållning som präglas av en mer holistisk syn och betonar gruppens överordnade identitet snarare än individens. Familjer i de högre klasserna präglas däremot av en mer individualistisk syn och kännetecknas av att sammanhållningen undertrycker individernas självständighet och individualitet. Se t.ex. Ulla Björnberg & Anna-Karin Kollind, *Att leva själv tillsammans*, Malmö 2003, s. 30.

42. Yvonne Mørck, »Migration, kvinder og skønlitteratur: spændingsfeltet mellem hjemmet og hjem«, *Kvinder, køn og forskning*, nr 7:4, 1998, s. 84–93.

Min tidigare forskning visar att maktförskjutningen mellan män och kvinnor inom iranska familjer i Sverige ofta leder till intensifierade familjekonflikter. Undersökningen tyder på två mönster bland de familjer som *hålls ihop* och har en relativt stabil karaktär. Det ena är den *patriarkala familjen* där det finns stor skillnad mellan makarnas ekonomiska resurser till mannens fördel, medan kvinnans makt är begränsad. Därför förekommer sällan öppna konflikter; de hålls dolda eller så uttrycker kvinnor med traditionella värderingar att de känner sig »nöjda«. Det vill säga: så länge kvinnans maktresurser i dessa relationer är begränsade, är hennes krav på relationen låga – eller konflikten kan vara dold. Det andra familjemönstret är mer eller mindre *jämställda familjer*. Anledningen till att sådana relationer kan vara relativt stabila är att båda parter, framför allt kvinnan, är tillfredsställda med relationen. Jämställda eller semijämställda relationer förekom oftast bland de välutbildade par som var relativt integrerade i samhället och framför allt i de fall då kvinnan var psykiskt stark och hade stort inflytande i relationen samtidigt som mannen anpassade sig till den nya könsrollen. I dessa familjer finns betydligt bättre förutsättningar för en mer demokratisk relation mellan föräldrar och ungdomar. Att många invandrarkvinnors maktresurser har ökat i flera avseenden (inkomst, sysselsättning, utbildning, samt de normativa maktresurserna) innebär att deras krav på jämställdhet har ökat, vilket kan ha bidragit till en jämlikare relation i familjen.⁴³

Min undersökning tyder också på att två konfliktmönster utvecklas i och med invandring. Det ena är genuskonflikter i parrelationen, som är ett resultat av att invandrarkvinnor får nya möjligheter efter invandringen vilket förändrar maktrelationen mellan makarna. Å ena sidan ökar den nya situationen invandrarkvinnors självförtroende och möjliggör en utmaning av den traditionella rollfördelningen. Å andra sidan får många invandarmän uppleva statusförändringar som minskar deras makt i familjen. De försöker därför behålla sin dominans i familjelivet genom att bl.a. referera till gamla normer och regler som legitimerade den dåvarande relationen. Kvinnorna, som har fått bättre positioner än vad de hade i hemlandet, kräver stora förändringar i familjens liv och har större krav på livet i allmänhet. Denna maktförskjutning kan leda till intensifierade

43. Darvishpour.

konflikter och ökar sannolikheten för instabilitet och separation inom familjen.

Det andra konfliktmönstret uppstår mellan invandrarföräldrar och deras barn. Medan den »första invandragenerationen« ofta har svårigheter med anpassningen i den nya kulturen, påverkas barnen lättare av nya normer. Föräldrarnas position försvagas, vilket innebär att de får mindre makt över sina barn, medan barnen får en ny roll. Barnen för in den nya kulturen i hemmet och kan därmed bidra till socialisationen av sina föräldrar. Det nya samhällets normer och lagar som stödjer barnens rättigheter ökar barnens inflytande i deras förhandlingar med föräldrarna. När föräldrarna dessutom blir språkligt underordnade sina barn, bryts det traditionella familjemönstret och föräldrarnas roll måste omdefinieras.⁴⁴

Föräldrar som saknar kontakt med samhället, är arbetslösa, har låg utbildning och bor i segregerade områden, kan knappast fungera som bra förebilder för ungdomarnas integration. Dessa föräldrar blir mer beroende av sina ungdomar, eftersom ungdomarna snabbare än föräldrarna växer in i det nya landets regler och normer. Kontakten med omvärlden och omsorgen om familjens överlevnad i det nya landet sköts i många fall av barnen och kvinnorna.⁴⁵ Föräldrar som inte känner sig delaktiga i samhällslivet kan drabbas av en känsla av maktlöshet, vilket kan försvåra kulturmötet och öppna för konflikter mellan föräldrar och ungdomar. Dessutom kan spänningar mellan föräldrar och barn intensifieras när barnens möjlighet att utmana föräldrarna ökar just genom att de bidrar till föräldrarnas socialisation. Invandrabarn kan lätt bli »föräldrar till sina föräldrar«.

Risken för familjekonflikter kan öka ytterligare om könskonflikter därtill samverkar med generationskonflikter. Risken för konflikter mellan fäder och döttrar kan med andra ord vara stor inom många invandrarfamiljer, vilket kan motverka flickornas integration. Allt detta förändrar maktbalansen i familjerelationerna, vilket i sin tur innebär att när kontrollen över viktiga resurser förändras får också relationerna en annan form. De vars ställning försämras i den nya situationen kan dock tänkas föra fram den kulturella traditionen i ursprungslandet som ett argument

44. Ibid.

45. Birgitta Angel & Anders Hjern, *Att möta flyktingbarn och deras familjer*, Lund 1992.

för sin sak och därmed blir konflikten ännu mer akut. Under sådana omständigheter ökar sannolikheten för åsiktsskillnader i olika beslut och avgöranden.⁴⁶ Samtidigt pågår det hela tiden å ena sidan en ständig makt- och kulturkonflikt och å andra sidan ett kompromissande i relationen mellan mannen, kvinnan och barnen. Det konfliktmönster som finns bland invandrarfamiljer är delvis en intensifierad bild av vad som under lång tid har existerat även bland svenska familjer.

Tänkbara faktorer som kan påverka maktrelationer och konflikter mellan unga flickor och deras föräldrar är bland annat familjens socioekonomiska och kulturella bakgrund och uppväxtmiljö, föräldrarnas respektive ungdomarnas position i det nya landet, samt vistelsetiden. Det innebär att relationen mellan ungdomar och föräldrar inom invandrarfamiljer med modern bakgrund kan vara mer demokratiska. Men inom familjer som präglas av mer traditionella och patriarkala mönster kan familjeordningen illustreras med följande pyramid: mannen befinner sig i toppen, med den övergripande makten inom familjen. Kvinnan är underordnad mannen, medan sonen har en högre status än dottern. Yngre flickor befinner sig således längst ner i pyramiden. Man kan säga att inom patriarkala förhållanden är det faderns intressen som är grunden för familjens organisering, medan familjerelationen i demokratiska familjer normalt organiseras utifrån barnens bästa.

Invandringen har i många familjer lett till en utveckling där pyramiden – symbolen för den hierarkiska patriarkala familjeordningen – har vänts upp och ner. Många barn och kvinnor blir självständiga och ekonomiskt fria jämfört med deras situation i hemlandet. Men familjer som kommer från relativt moderna och urbana områden i sina hemländer kan, som nämnts ovan, lättare smälta in i jämställda normer än de som kommer från områden med starkt traditionsbundna levnadsmönster. Konflikten kan med andra ord vara djupare mellan föräldrar och döttrar inom familjer där föräldrarna lever efter mer traditionella och strängare normer än dem som samhällets moderna regler och normer förmedlar.

Barnuppfostran som grundar sig på dialog är en viktig förutsättning för en god relation mellan föräldrar och barn. I familjer där föräldrarna hittar balans mellan de egna värderingarna och det nya samhällets kan

46. Hannerz, s. 135.

barnen känna sig trygga och lära sig att plocka det bästa från båda kulturerna. I en trygg miljö, med stöd från sina föräldrar, kan ungdomar utveckla sin egen identitet med förankring både i sin egen etniska grupp och i majoritetssamhället. Alltså lär de sig att övergå från att leva *mellan* två världar till att leva *med* två världar. Familjer med stora maktresurser, som är väl integrerade i Sverige, kan ha bättre förutsättningar för att skapa en sådan demokratisk miljö för barnen.

Men många döttrar i invandrarfamiljer från tredje världen är dessvärre fyrdubbelt förtryckta. För det första tillhör många underklassen. De bor ofta med sina arbetslösa eller illa betalda föräldrar i segregerade områden, och har i genomsnitt sämre hälsa och mindre möjlighet till utbildning och ett kvalificerat liv jämfört med svenskar. För det andra är många av dem utsatta för etnisk diskriminering. De känner sig nedvärderade i mötet med den etniska majoriteten och upplever ett utanförskap. För det tredje är de som kvinnor förtryckta av patriarkatet som finns i hela samhället. Dessvärre upplever de ofta en hårdare patriarkal miljö på grund av föräldrarnas kulturella bagage, vilket i sin tur försvagar deras position och maktresurser. För det fjärde är många invandrarflickor, som barn och tillhörande den yngre generationen, drabbade av föräldrarnas auktoritet. När en del av dem trots allt vågar utmana den traditionella patriarkala kulturen, kan de möta sanktioner från sin omgivning. Många kan bli isolerade, leva i oro och känna sig fångna i sin ursprungskultur.⁴⁷

Genom att närmare studera ungdomars – och framför allt flickors – situation i en djupare undersökning kan man belysa hur deras villkor kan förbättras för att skapa förutsättningar för jämställda relationer inom invandrarfamiljer.

Avslutande reflektioner

Tidigare betonade forskare att den »andra generationens« invandrare, alltså de som har vuxit upp i det nya samhället, har betydligt lättare att bli integrerade än den första generationens invandrare. De behärskar språket

47. Som tidigare nämnts, kan även många invandrapojkar känna sig pressade av föräldrarnas krav samt av social exkludering och diskriminering. Många pojkar saknar också manliga förebilder och upplever en dubbel marginalisering. Ändå har de ofta – jämfört med flickor – bättre förutsättningar för förhandling inom familjen.

och känner till de givna normerna och värderingarna i samhället samt saknar föräldrarnas kulturella bagage, och detta underlättar deras förutsättningar för integration. Jag anser emellertid att många ungdomar i familjer med utländsk bakgrund kan uppleva social exkludering och diskriminering, vilket kan förstärka deras etniska identifikationer ytterligare och till och med skapa legitimitet för patriarkala värderingar. Med andra ord kan diskrimineringen förstärka patriarkala värderingar även bland unga invandrare. Föräldrar och samhällsstöd kan ha stor betydelse för invandrarungdomars övergång från att klämmas mellan två världar till att leva med och i två eller fler kulturer.

Uppenbarligen är det problematiskt att i förväg avgöra hur samhället kan hjälpa invandrarungdomar – framför allt flickor – att hävda sig, frigöra sig och bestämma över sin kropp och sitt öde. Situationen är paradoxal. Å ena sidan är dessa flickor en av de svagaste grupperna i samhället, med de mest begränsade maktresurserna. Å andra sidan, just på grund av deras unika roll och tack vare maktförskjutningen inom familjen, vågar de utmana föräldrarnas auktoritet.

Jag vill betona att såväl invandrarnas egna organisationer som samhället i stort måste ta kvinnornas – och inte minst flickornas – situation på allvar. Invandrarnas organisationer bör arbeta mer aktivt för jämställdhet och ha en tydlig kvinnorepresentation i sina styrelser. Sociala nätverk är en maktresurs. Därför bör man öka resurserna till kvinnojourer – men även stödjande manliga nätverk mot våld. Genom att sprida bilden av den goda manligheten kan många fäder och pojkar som saknar moderna manliga förebilder stärkas i sin demokratiska mansroll.⁴⁸

48. Medan den hegemoniska manligheten kännetecknas av ambivalens och självdestruktivitet, upptäcker den goda manligheten att patriarkatet vilar på lösa grunder. Den process som har lett till konstruktionen av den nye mannen har ofta kallats feminisering. Forskningen visar att förändringen från fadersrätt, grundad på kvinnoförtryck, till faderlighet i ett frivilligt föräldraskap är omskakande och dramatisk. I denna demokratiseringsprocess av intima relationer har kvinnor erhållit nya resurser, medan männen blivit mer sårbara och mindre auktoritära. Man kan hävda att män numera har blivit mer beroende av äktenskapet, eftersom skilsmässorna blir allt fler och det oftare är kvinnan som tar initiativ till en separation än mannen. Detta i sin tur pressar männen att anpassa sig till nya könsroller och mer jämställda attityder. Den nya grunduppfattningen om familjen leder till att mannen definieras alltmer som pappa, make och försörjare. Männen måste »emancipera sig» i familjelivet och ta större ansvar för barnens vård och hemmets skötsel. Mannens nya roll inom familjen är på väg att förändras från far till pappa. Man är far när man har barn, medan pappa är något som man blir. I begreppet pappa ingår också att man aktivt tar hand om barn. Kvinnornas förflyttning ut på arbetsmarknaden skapar

Samhället, å sin sida, kan bidragsvägen sätta press på organisationer som domineras av en stark patriarkal kultur och på så sätt stödja och aktivera kvinnorna. Detta kommer främst att påverka invandrarorganisationer som i många fall har mindre kvinnorepresentation. Skärpt lagstiftning mot könsbetingade brott – våld mot kvinnor i allmänhet och mot unga invandrankvinnor i synnerhet – stärker också unga kvinnors maktresurser. Även genom att motverka arrangerade äktenskap och avskaffa tvåårsregeln – som innebär att kvinnor i »importäktenskap« utvisas om de skiljer sig under de två första åren av vistelsen i Sverige – ökar invandrankvinnors valmöjligheter. Dessa är bara några av de nödvändiga steg som jag föreslår. En fördjupad forskning kring invandrarfamiljernas – och döttrarnas – situation kan säkerligen peka på andra åtgärder. En sak är dock säker. Vi alla, myndigheter, organisationer men också enskilda, måste samtidigt och gemensamt arbeta för att motverka segregation, diskriminering och utanförskap. Bara så kan vi öka döttrarnas – de invandrades och de inföddas – chans till ett mer jämställt liv.

Summary

'Immigrant girls' under quadruple repression? An intersectional analysis of generation conflicts among 'immigrants' in Sweden

A pressured double life between two cultures threatens the integration of "second-generation immigrants" in society. Conflicts between parents and girls can exacerbate this double life and render the situation of girls above all more difficult. Recent surveys suggest that many more young girls than previously believed are subject to violence and threats related to "honour". The point of the article is that, besides a shift of power in gender relations, to the advantage of women, there is also a shift of power between parents and children. The position of parents is weakened, which means that they have less power over their children, while the children acquire a new role. The children bring the new culture into the home and can thus contribute to the socialization of their parents. The norms and

också en öppning för mannens väg in i familjens centrum. Mannens roll är på väg att omvandlas från familjeförsörjare till familjemedarbetare. Denna typ av familj, som oftare förekommer bland högutbildade par, präglas av demokratiska förhållanden. Se Johansson, s. 53; Charlotte Hagström, *Man blir pappa: föräldraskap och maskulinitet i förändring*, Lund 1999.

laws of the new society, which support the rights of children, increase the children's influence in negotiations with the parents. Those whose position deteriorates in the new situation, however, may be envisaged to hold up the cultural tradition of the country of origin as an argument for their cause, and the conflict thereby becomes even more intense. The risk of family conflicts among immigrants further increases if gender conflicts coincide with generation conflicts. The risk of conflicts between fathers and daughters, in other words, can be very high in immigrant families. Many immigrant girls are quadruply repressed. Many belong to the underclass, they are exposed to ethnic discrimination, as women they are repressed by the patriarchy, and as children and members of the younger generation they are subject to the parents' authority. When some of them nevertheless dare to challenge the traditional patriarchal culture, they can encounter sanctions from the people around them. Many can become isolated and live in anxiety, feeling like prisoners in the harsh patriarchal culture. The situation is paradoxical. On the one hand these girls are one of the weakest groups with the most limited power resources in society. On the other hand, precisely because of their unique role and thanks to the shift of power within the family, they dare to challenge their parents' authority.

Referenser

- Akpinar, Aylin, *Male's Honour and Female's Shame: Gender and Ethnic Identity Construction among Turkish Divorcees in the Migration Context*, Sociologiska institutet, Uppsala universitet, Uppsala 1998
- Andersson, Berit & Lundberg, Magnus, *Våld mot invandrarkvinnor. Kvinnors berättelser och Socialtjänstens strategier*, Network for Research in Criminology and Deviant Behaviour at Lund University, Lund 2000
- Angel, Birgitta & Hjern, Anders, *Att möta flyktingbarn och deras familjer*, Studentlitteratur, Lund 1992
- Björnberg, Ulla & Kollind, Anna-Karin, *Att leva själv tillsammans*, Liber ekonomi, Malmö 2003
- Borgström, Maria, *Att vara mitt emellan. Hur spanskamerikanska ungdomar i Sverige kan uppfatta villkoren för sin sociokulturella identitetsutveckling*, Pedagogiska

- institutionen, Stockholms universitet, Stockholm 1998
- Bunar, Nihad, *Ungdom, flyktingskap, identitet*, Centrum för kulturforskning, Högskolan i Växjö, Växjö 1998
- Connell, Robert William, *Masculinities*, University of California Press, Berkeley 1995
- Darvishpour, Mehrdad, *Invandarkvinnor som bryter mönstret. Hur maktförskjutningen inom iranska familjer i Sverige påverkar relationen*, Liber, Malmö 2004
- Eduards, Maud, »September 11 and male violence«, *NIKK-magasin*, nr 3, 2002, s. 25–28
- Eldén, Åsa, *Heder på liv och död. Våldsamma berättelser om rykten, oskuld och heder*, Acta Universitatis Upsaliensis, Uppsala 2003
- Eriksen, Thomas Hylland, *Ethnicity and Nationalism: Anthropological Perspectives*, Pluto Press, London 1993 (svensk utgåva: *Etnicitet och nationalism*, Nya Doxa, Nora 1998)
- Hagström, Charlotte, *Man blir pappa: föräldraskap och maskulinitet i förändring*, Nordic Academic Press, Lund 1999
- Hannerz, Ulf, *Över gränser*, Liber, Stockholm 1993
- Johansson, Thomas, *Det första könet? Mansforskning som reflexivt projekt*, Studentlitteratur, Lund 2000
- Kamali, Masoud, »Media, experter och rasismen«, *Debatten om hedersmord – Feminism eller rasism*, red. Stieg Larsson & Cecilia Englund, Svartvitts förlag, Stockholm 2004, s. 21–33
- Kamali, Masoud, *Sverige inifrån: Röster om etnisk diskriminering*, Rapport från utredningen om makt, integration och strukturell diskriminering, SOU 2005:69
- Kamali, Masoud, *Varken familjen eller samhället*, Carlssons, Stockholm 1999
- Korpi, Walter, »Maktens isberg under ytan«, *Maktbegreppet*, red. Olof Petersson, Carlssons, Stockholm 1987, s. 83–117
- Lauritsen, Kirsten, *Ekteskapet som arena for endring*, SINTEF IFIM, Trondheim 1996
- Loomba, Ania, *Colonialism/Postcolonialism*, Routledge, London 1998
- Lykke, Nina, »Intersektionalitet– ett användbart begrepp för genusforskningen«, *Kvinnovetenskaplig tidskrift*, nr 1, 2003, s. 47–56
- Mohanty, Chandra Talpade, *Feminism Without Borders. Decolonising Theory, Practicing Solidarity*, Duke University Press, Durham & London 2003
- Mulinari, Diana, »Teorier för en antirasistisk feminism – dialoger«, *Mer än bara kvinnor och män. Feministiska perspektiv på genus*, red. Diana Mulinari, Kerstin Sandell & Eva Schömer, Studentlitteratur, Lund 2003
- Mørck, Yvonne, »Migration, kvinder og skønlitteratur: spændingsfeltet mellem

- hjemvé og hjem«, *Kvinder, køn og forskning*, nr 7:4, 1998, s. 84–93
- Nassehi-Behnam, Vida, »Iranian immigrants in France«, *Iranian Refugees and Exiles Since Khomeini*, red. Asghar Fathi, Mazda Publishers, Costa Mesa, CA 1991, s. 102–118
- Nationell rapport från länsstyrelserna om skyddat boende mm för flickor och unga kvinnor som riskerar att utsättas för hedersrelaterat våld*, Länsstyrelserna i Stockholm, Västra Götaland och Östergötland, Stockholm 2004
- Physical Violence in American Families*, red. Murray A. Straus & Richard J. Gelles, Transaction Publishers, New Brunswick, NJ 1990
- de los Reyes, Paulina, *Patriarkala enklaver eller ingenmansland? Våld, hot och kontroll mot unga kvinnor i Sverige*, Integrationsverket, Norrköping 2003
- de los Reyes, Paulina & Mulinari, Diana, *Intersektionalitet*, Liber, Malmö 2004
- Rätten till sitt eget liv. Behovet av skyddat boende för flickor i patriarkala familjer*, Rapport från Länsstyrelsen Stockholm 2002:13, Stockholm 2003
- Schlytter, Astrid, *Rätten att själv få välja – Arrangerade äktenskap, kön och socialt arbete*, Studentlitteratur, Lund 2004
- Ungdom, kulturmöten, identitet*, red. Nader Ahmadi, Liber, Stockholm 1998
- Westin, Charles, »Young People of Migrant Origin in Sweden«, *IMR*, vol. 37, nr. 4, 2003, s. 987–1010
- Wikan, Unni, *En fråga om heder*, Ordfront, Stockholm 2004
- Ålund, Aleksandra, *Multikultungiungdom. Kön, etnicitet, identitet*, Studentlitteratur, Lund 1997